

наредени училища, и хубаво осветление, а въздухът и водата сж замърсени, то болеститѣ сж неизбѣжни. Населението ще боледува и ще измира.

— Нечистата съвестъ на хората и народитѣ е тѣхното страшно нещастие, писалъ Павелъ Берсье. Нечистата, гнила съвестъ е бедствие, по-страшно отъ епидемическия тифъ, отъ холерата и чумата. Тя убива цената и силата на науката, ума и дарбитѣ. Безсъвестността погубва цѣли народи. Може да събори и най-могщата държава.

— Вземете таквъ единъ примѣръ, писалъ ковачътъ - писателъ. — Държава голѣма. Страна богата. Търговията и индустрията цвѣтятъ. Земедѣлието дава голѣми доходи. Народътъ храбъръ. Армия голѣма. Флота мощна. Крепости силни. Навсѣкжде училища: основни, срѣдни, висши. По всички градове и села стотици учени. Навсѣкжде срѣщате хора съ висши учени степени. Сждии, адвокати, свещеници, лѣкари, учители, търговци, — доктори на правото, на философията, на богословието, на химията, на търговията и т. н. Хиляди разни доктори, а животътъ въ страната е боленъ: нѣма съвестъ. Навсѣкжде кражби, продажностъ, груба, безчестна печалба. Взематъ рушвети. Продаватъ интереситѣ на градоветѣ, на страната, държавата. Рушветчиитѣ обиратъ търговцитѣ. Търговцитѣ скубятъ населението. Лесно и бързо спечеленото лесно се разпилява. Безсрамни гуляи. Расте глупавиятъ и безсмисленъ разкошъ. Расте развалата. Заедно съ това бързо растатъ скжпотията, лишенията, общото недоволство. Всичко има въ изобилие, и пакъ всичко е скжпо. Всички сж озлобени — единъ срещу другъ, срещу живота, срещу себе си. Хората се задушаватъ отъ общата продажностъ, отъ общия взаименъ грабежъ, отъ общата озлобеностъ. Въ държавата върлува страшна болестъ: безсъвестностъ.

— Какъ вие мислите, пита ковачътъ-писателъ своитѣ читатели, — силна ли е, здрава ли е такава държава? . . .

Тѣй писалъ, поучавалъ, проповѣдвалъ ковачътъ-писателъ, издигналъ се съ упоренъ трудъ, живѣлъ съ тжгитѣ, радоститѣ и купнежитѣ на трудовия народъ, изъ недрата на който е израсълъ, ковачътъ на общественото благо и будителътъ на заплата съвестъ.

Увлѣкателна е тая малка книжка. Не само увлѣкателна, но и поучителна. Поучителна за всички: за простъ и ученъ, за гражданинъ и селянинъ, за работникъ и общественикъ.

